

Марія ДІДИК
факультет банківського бізнесу
Тернопільський національний
економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доц. Стечишин Т.Б.

ЯВИЩЕ ДОЛАРИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ: ПРИЧИНИ, ЗАГРОЗИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

У переважній більшості країн світу у період та після фінансово-економічної кризи суб'єкти економічної діяльності велику кількість своїх операцій здійснюють з іноземною валютою, адже її купівельна спроможність є значно стабільнішою порівняно з національною валютою. У період кризових явищ національна грошова одиниця викликає низьку довіру з боку населення. Результатом цього стає розвиток явища неофіційної доларизації економіки, тобто в країні спостерігається паралельний обіг відразу двох валют – як національної, так й іноземної.

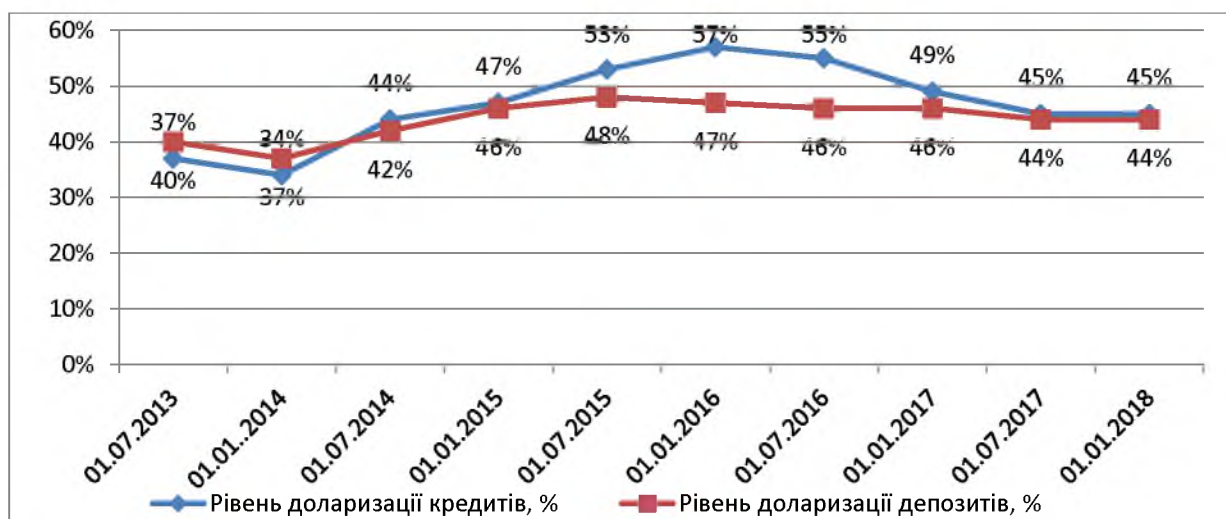
У процесі доларизації національна валюта є лише законним платіжним засобом на території держави, а іноземна, у свою чергу, активно використовується при здійсненні кредитування, при видачі депозитів та при провадженні валютообмінних операцій.

У період фінансово-економічної кризи української економіки 2014-2016 років процес доларизації міцно укорінився у структурі грошового обігу. Незважаючи на те, що роль офіційного засобу платежу в Україні виконує гривня, нині в нашій державі має місце неофіційна доларизація, оскільки, при проведенні великих фінансових операцій та заощадженні коштів як на депозитних рахунках у банках так і вдома, суб'єкти господарювання здебільшого використовують іноземні грошові одиниці.

Відтак, на нашу думку, доцільно виділити основні причини розвитку доларизації в Україні:

- недовіра з боку населення до національної грошової одиниці та до банківської системи загалом;
- фінансово-економічна нестабільність в державі;
- різке погіршення обмінного курсу гривні. Протягом усього періоду існування української валюти спостерігаємо її постійне знецінення, яке лише час-від-часу переривається окремими періодами стабільності;
- високий рівень інфляції, який руйнує грошову систему держави, призводить до витіснення у внутрішньому обігу національної валюти іноземною, різко знецінює доходи населення;
- «чистка» банківської системи. У період закриття банків населення масово забирало свої гривневі депозити з банків і переводило їх в іноземну валюту для збереження коштів у період занепаду економіки;
- явище відтоку капіталу у період кризи, яке ще більше посилює тиск на валютний курс національної валюти.

Вважаємо за доцільне проаналізувати зміну динаміки рівня доларизації кредитів та депозитів в комерційних банках України (рис.1)

Рис. 1. Динаміка рівня доларизації кредитів та депозитів в Україні у 2013-2017 роках, %

* Складено автором за даними [2]

На рис. 1. надвисокий рівень доларизації (до 57% за кредитами та до 48% за депозитами) спостерігаємо від січня 2015 року. Це, насамперед, пов'язано із великим стрибком курсу іноземної валюти, коли 1 долар коштував 40 гривень. У цей період населення панічно та масово скупляло іноземну валюту. Проте коли курс трохи стабілізувався, бачимо невелике падіння рівня доларизації до 44-46%.

Зауважуємо, що на сьогодні Україна за класифікаційною методикою Міжнародного валютного фонду є країною із «високодоларизованою» економікою – рівень доларизації за показником частки депозитів у іноземній валюті в грошовому агрегаті M2 перевищує 30% [3].

Доларизація в нашій державі за останні роки стала закономірним наслідком фінансово-економічної нестабільності та високої інфляції, а також намаганням резидентів захистити свої активи від знецінення. На жаль, національна грошова одиниця України за останні роки значно витісняється з внутрішнього ринку держави, а функції грошей, поряд з гривнею, виконують іноземні валюти, переважно долар США та Євро. Тому проблема доларизації в нашій державі залишається ключовою. Доларизація зумовлює певні негативні наслідки як для монетарної політики, так і для економіки держави в цілому:

- різке зниження попиту на національну валюту, що зменшує можливості одержання державою сеньйоражу, який, у свою чергу, є важливим ресурсом бюджету;
- створення передумов для входження тіньової економіки;
- зменшення ефективності монетарної політики через послаблення позицій НБУ щодо регулювання грошово-кредитного ринку через те, що важливою складовою пропозиції грошей в умовах доларизації є іноземна валюта, для впливу на яку банк має обмежені монетарні важелі управління;

- ріст валютних ризиків внаслідок наявності нехеджованих зобов'язань та вимог у іноземній валюті.

Україні варто враховувати зарубіжний досвід у боротьбі з доларизацією, який можна розділити на два методи [1, с. 24]:

1) м'яка дедоларизація – політика, яка передбачає м'яку антиінфляційну політику, підвищення ставок закладами у національній валюті, посилення державного контролю за дотриманням вимог до покриття ризиків під час залучення банками зовнішніх запозичень. Такі заходи у своїй політиці використовували Польща та Ізраїль;

2) примусова дедоларизація – політика, яка включає примусову конвертацію всіх доларових активів, замороження усіх депозитів в іноземній валюті. Проте у середньостроковій перспективі такі заходи мали негативні наслідки. Таку політику запроваджували Мексика та Пакистан.

Отже, беручи до уваги закордонний досвід, можна стверджувати, що найбільш ефективною буде політика м'якої дедоларизації, яка спрямовуватиметься на поступове відновлення довіри до національної грошової одиниці завдяки стабілізації у фінансово-економічній та політичній сферах держави.

Література:

1. Дадашев Б. А. / Доларизація грошового обігу та шляхи її зниження // Культура народів Причорномор'я. – 2012. – № 230. – С. 22-25 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/46114/06-Dadashev.pdf?sequence=1>
2. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
3. Сомик А.В. Доларизація економіки України / А.В. Сомик // Ефективна економіка. – 2014. – № 8.